

Вплив обласного центра на соціально-економічний розвиток районів

Генеровані обласним центром та передані ним позитивні імпульси зумовлюють структурні зміни соціально-економічного характеру всього регіону і навіть часто виходять за його межі. Метою статті є визначення інтенсивності впливу обласного центра на соціально-економічний розвиток районів регіону, враховуючи їх територіальну віддаленість, на прикладі міста Львова та районів Львівської області. Автор класифікує райони області за індексом соціального (7 показників), економічного (10 показників) та соціально-економічного (середнє арифметичне показників економічного та соціального розвитку) розвитку. Встановлено високу обернену залежність індексу соціально-економічного розвитку районів області від їх віддаленості від обласного центру. За результатами дослідження виділено три типи районів: центральний, напівпериферійний та периферійний. До центрального типу належать райони, розташовані в безпосередній близькості від «ядра» (районні центри віддалені не більше, ніж 50 км від обласного центру), а їх індекс соціально-економічного розвитку знаходиться в межах $0,5 < I_p < 0,7$. Напівпериферійні райони знаходяться трохи далі від «ядра» (50-75 км), їх I_p знаходиться в межах 0,3-0,5. Периферійні райони найбільш віддалені від обласного центру та мають $I_p < 0,3$. Встановлено, що вплив обласного центру на соціально-економічний розвиток адміністративних районів області має відцентрово-зональний характер, оскільки інтенсивність цього впливу зменшується із збільшенням віддаленості районних центрів від «ядра». У той же час рівень соціально-економічного розвитку районів залежить, з одного боку, від сили імпульсів розвитку, що генеруються обласним центром, а з іншого – визначається наявним локальним економічним потенціалом і здатністю до абсорбції впливів «ядра» та інших місцевих полюсів росту.

Ключові слова: центр-периферія, центр-периферійні взаємодії, регіональна економіка, соціально-економічний розвиток, децентралізація, обласний центр.

DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-3\(89\)-131-139](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-3(89)-131-139)

Influence of the Regional Center on the Socio-Economic Development of the Administrative Districts

The positive impulses generated and transmitted by the regional center cause structural changes in the socio-economic development of the entire region and even often go beyond its frontiers. The purpose of the article is to determine the intensity of the impact of the regional center on the socio-economic development of the administrative districts, taking into account their territorial remoteness, using the example of Lviv and the districts of the Lviv region. The author classifies the administrative districts of the region according to the index of social (7 indicators), economic (10 indicators) and socio-economic (arithmetic mean of indicators of economic and social development) development. A high inverse dependence of the index of socio-economic development of the districts on their distance from the regional center was established. According to the study results, three types of administrative districts were identified: central, semi-peripheral and peripheral. The central administrative districts located in the immediate vicinity of the "core" (no more than 50 km from the regional center), and their socio-economic development index is within 0.5-0.7. Semi-peripheral administrative districts are located a little further from the "core" (50-75 km from the regional center), their socio-economic development index is in the range of 0.3-0.5. Peripheral administrative districts are the most distant from the regional center and have socio-economic development index < 0.3 . It was determined that the influence of the regional center on the socio-economic development of the administrative districts has a centrifugal-zonal character, since the intensity of this influence decreases with an increase in the distance between the

* Лещух Ірина Володимирівна, науковий співробітник відділу просторового розвитку Державної установи «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України» (м. Львів), кандидат економічних наук.
ORCID 0000-0002-3860-0728

administrative districts and the "core". At the same time, the level of socio-economic development of administrative districts depends, on the one hand, on the strength of development impulses generated by the regional center, and on the other, is determined by the available local economic potential and the ability to absorb the impacts of the regional center and other local growth poles.

Keywords: center-periphery, center-peripheral interactions, regional economy, socio-economic development, decentralization, regional center.

Постановка проблеми. В регіоні обласний центр – це своєрідне «ядро», «лідуючий центр», «головне місто», осередок «підключення» регіону до глобальних на національних зв'язків і процесів, головною функцією якого виступає передача імпульсів розвитку, що виникають з зазначених зв'язків, на прилеглі території. Попри чітко оконтурені та інституціоналізовані межі обласного центра, генеровані та передані ним позитивні імпульси зумовлюють структурні зміни соціально-економічного характеру всього регіону і навіть досить часто виходять за його межі.

Відповідно до теорії регіонального розвитку Дж. Фрідмана нерівномірність економічного зростання регіональної системи і процес просторової поляризації неминує породжувати диспропорції між «ядром» та периферією. Периферія не є якимось однорідним полем, вона поділяється на так звану внутрішню (ближню), тісно пов'язану з «ядром» і безпосередньо одержує від нього імпульси до розвитку, і зовнішню (дальню) – на яку «ядро» практично не виявляє мобілізуючого впливу. Центр і периферія на будь-якому просторовому рівні пов'язані між собою потоками інформації, капіталу, товарів, робочої сили тощо, причому саме напрями цих потоків визначають характер взаємодії між центральними і периферійними структурами, перетворюючи простір на силове поле. Рушійною силою або свого роду мотором, що забезпечує постійний розвиток і відтворення системи відносин «центр-периферія» є постійна якісна трансформація ядра за рахунок генерування, впровадження та дифузії нововведень [1, с. 15].

Разом з тим, глибина проникнення по території регіону позитивних імпульсів розвитку, генерованих обласним центром, є різною, що проявляється у відповідних структурних змінах соціально-економічного характеру в регіоні. А досягнення відповідних «позитивних ефектів» у просторовому аспекті залежить від абсорбційної здатності економік прилеглої території та віддалених районів до сприйняття технологічних, управлінських і соціальних інновацій, наявності відповідних умов і ресурсів розвитку, транспортно-комунікаційних коридорів та мереж, інтелектуального капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти соціально-економічного розвитку регіонів України є предметом наукових досліджень низки вітчизняних вчених. Зокрема, М. Дейч [2] здійснив аналіз соціально-економічного стану регіонів України крізь призму «доходи – депривація – соціальна підтримка». Диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів України за кластерним підходом досліджені у праці Н. Іванова [3].

Тенденції інвестиційного сектору регіонів України, що формуються під впливом адміністративно-фінансової децентралізації в країні, досліджено колективом авторів під керівництвом М. Мельник [4]. Так, науковцями запропоновано методику оцінювання впливу такої децентралізації на інвестиційні процеси в регіоні на основі розрахунку показників еластичності, а саме темпів зростання власних доходів до зайнятості, капітальних інвестицій і прямих іноземних інвестицій до власних доходів, зайнятості до капітальних та прямих іноземних інвестицій, видатків на соціально-економічний розвиток до власних доходів досліджуваних бюджетів; окреслено детермінанти розвитку міст як центрів генерування імпульсів економічної активності в забезпеченні ендогенного розвитку регіонів, а також об'єднаних територіальних громад і районів області в сучасних умовах. І. Цимбалюк [5] на основі розрахунку інтегрального індексу, а також показників, що характеризують динаміку економічної, соціальної й інфраструктурної сфер дослідила тенденції інклюзивного розвитку регіонів України.

Проте, недостатньо дослідженим є вплив обласного центра на соціально-економічний розвиток районів регіону у контексті центр-периферійних взаємодій.

Метою статті є визначення інтенсивності впливу обласного центра на соціально-економічний розвиток районів регіону, враховуючи їх територіальну віддаленість, на прикладі Львівської області.

Виклад основних результатів дослідження. Природа генерованих центром імпульсів розвитку є складною та мало дослідженою як у вітчизняній, так і світовій науці, незважаючи на те, що потенціал концепції «центр-периферія» дозволяє використовувати її домінанти при постановці численних завдань не лише політико-географічного, а й соціально-економічного характеру на всіх рівнях ієрархії територіальних систем. До основних факторів, що генерують імпульси розвитку «ядер», належать [6]:

– функціонування великих міст як потужних ринків товарів та послуг, що притягує до себе виробника, дає йому додаткові економічні переваги за рахунок економії масштабу та скорочення транспортних витрат;

– економія витрат внаслідок спільного використання суб'єктами господарювання великих міст та навколишньої території інженерної, виробничої, соціальної інфраструктури, наявних умов та ресурсів розвитку, людського капіталу, що породжує агломераційний ефект;

– ущільнення у великих містах та довкола них комунікативного простору міжособистісних зв'язків, що забезпечує виникнення інновативних ефектів внаслідок оперативного обміну інформацією, ідеями, винаходами тощо;

– стрімке зростання ціни на землю та інші ресурси розвитку в межах великих міст, що зумовлює «виштовхування» на прилеглу територію окремих видів економічної діяльності та стимулює її розвиток;

– динамічне соціальне середовище з високою здатністю генерування та сприйняття соціальних інновацій (форми зайнятості, ритм життя, соціальні потреби, стандарти споживання).

Дослідження впливу обласного центра на соціально-економічний розвиток районів регіону здійсимо на прикладі м. Львова та Львівської області. Вплив м. Львова на соціально-економічний розвиток районів Львівської області оцінимо шляхом розрахунку індексу соціально-економічного розвитку районів регіону; проаналізуємо його з врахуванням віддаленості конкретного району від обласного центра.

Інтегральний індекс соціально-економічного розвитку районів Львівської області (I_p) пропонуємо розраховувати як середнє арифметичне значення індексів їх економічного (I_e) та соціального (I_c) розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Показники для розрахунку індексів економічного та соціального розвитку районів

№ з/п	Показники	Характер впливу показника
Індекс економічного розвитку (I_e)		
1	Капітальні інвестиції на 1 жителя, тис. грн	Стимулятор
2	Прямі іноземні інвестиції, (акціонерний капітал) на 1 мешканця, дол. США	Стимулятор
3	Сальдо зовнішньої торгівлі товарами на 1 мешканця, дол. США	Стимулятор
4	Сальдо зовнішньої торгівлі послугами на 1 мешканця, дол. США	Стимулятор
5	Обсяг наданих послуг на 1 мешканця, тис. грн	Стимулятор
6	Прийняття в експлуатацію загальної площі житла в розрахунку на 1000 населення, м ²	Стимулятор
7	Середньооблікова кількість штатних працівників на 1000 осіб, осіб	Стимулятор
8	Кількість підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності, од. на 10 тис. осіб	Стимулятор
9	Роздрібний товарооборот підприємств на 1 мешканця, тис. грн	Стимулятор
10	Середньомісячна номінальна заробітна плата, у середньому на одного штатного працівника, грн	Стимулятор
Індекс соціального розвитку (I_c)		
1	Забезпеченість населення житлом (на кінець року, кв. м загальної площі на одного мешканця)	Стимулятор
2	Охоплення дітей закладами дошкільної освіти, %	Стимулятор
3	Кількість учнів, яка припадає на 1 вчителя, осіб	Стимулятор
4	Кількість медичного персоналу на 10 тис. населення (лікарів та середнього медперсоналу), осіб	Стимулятор
5	Демографічне навантаження на населення у віці 15-64 роки (на початок року, кількість осіб у віці 0-14 років та 65 років і старшому на 1000 осіб у віці 15-64 роки)	Дестимулятор
6	Природний приріст, осіб на 1000 осіб наявного населення	Стимулятор
7	Міграційний приріст, осіб на 1000 осіб наявного населення	Стимулятор

Джерело: розроблено автором.

Враховуючи, що наведені у табл. 1 показники є неоднорідними, тобто не підлягають зіставленню та містять значні внутрішньо-регіональні коливання, необхідним є процес їх стандартизації, який забезпечить порівнянність та співставність сформованої інформаційної бази.

Процедуру стандартизації доцільно здійснити, виходячи з позиції, що наведені показники є

показниками-стимуляторами (зростання їх значень позитивно впливає на рівень економічного / соціального розвитку району) або показниками-дестимуляторами (зростання їх значень, відповідно, чинить негативний вплив на рівень економічного / соціального розвитку району):

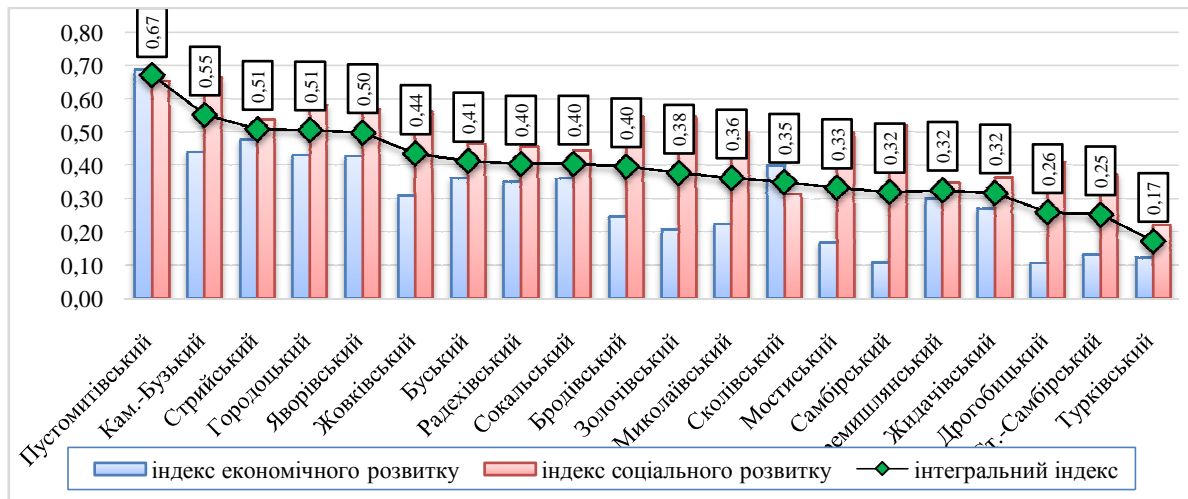
$$N_i = \frac{Z_i - Z_{\min}}{Z_{\max} - Z_{\min}}; \quad N_i = \frac{Z_{\max} - Z_i}{Z_{\max} - Z_{\min}}, \quad (1)$$

де N_i – нормоване значення і-го показника в районі; Z_i – значення і-го показника в районі; $Z_{\max}$ – максимальне значення і-того показника в районі; $Z_{\min}$ – мінімальне значення і-того показника в районі.

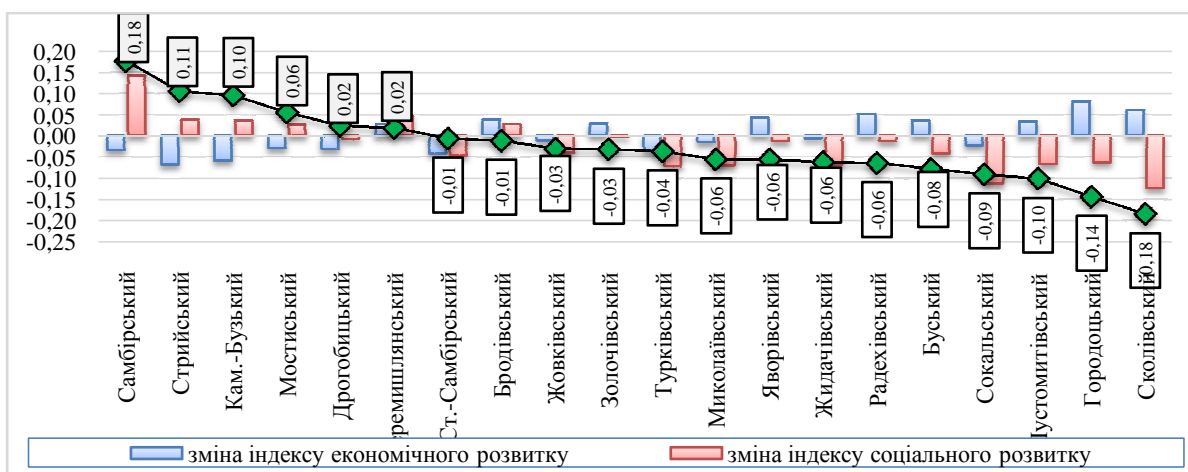
Нормування первинних показників, здійснене за формулами (1), переведе їх величини у проміжок [0:1]. При цьому, чим вищим є значення індексу, тим вищим є рівень розвитку району за відповідним індексом, і навпаки.

Результати розрахунків, здійснених за вище описаною методикою, підтверджують відцентрово-зональний характер впливу м. Львова на соціально-економічний розвиток прилеглої території (рис. 1).

Значення індексу соціального розвитку у 2019 р. було вищим, ніж значення індексу економічного розвитку у всіх районах Львівської області, окрім Пустомитівського та Сколівського. Однак, динаміка зазначеного показника у звітному році, порівняно із 2014 р. характеризувалася тенденцією до зростання лише у 30 % районів регіону. Натомість індекс економічного розвитку зріс упродовж досліджуваного періоду у 45 % районів регіону.

(a) – 2019 р.

(б) – зміна показників 2019 р. щодо 2014 р.

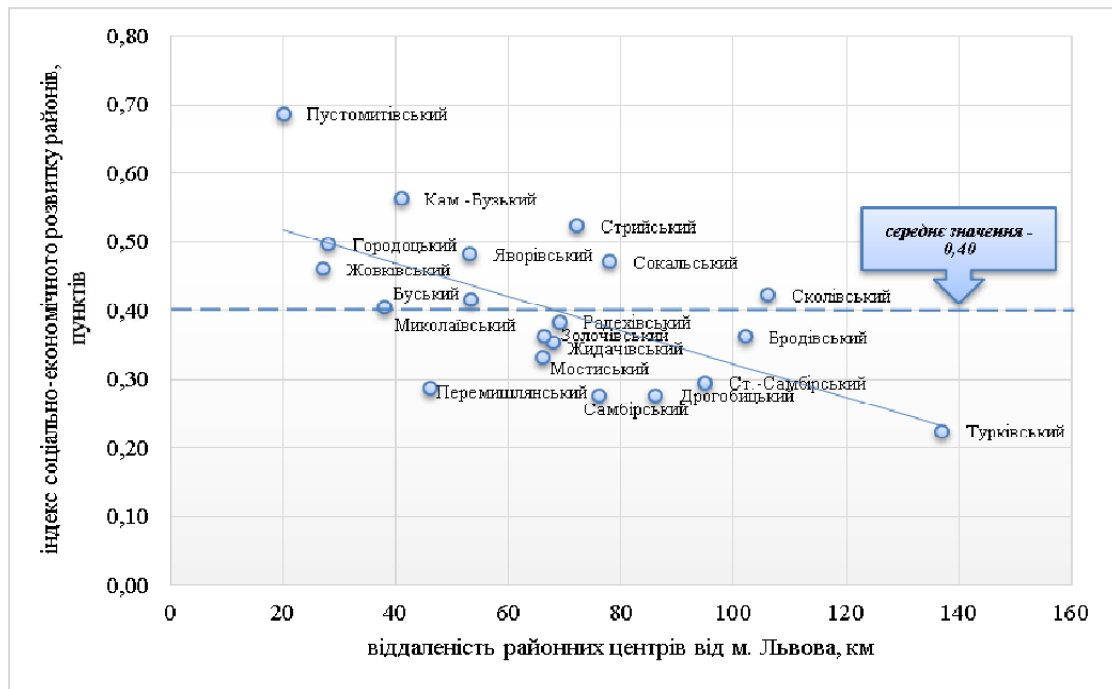
Рис. 1. Індекс соціального та економічного розвитку районів Львівської області

Джерело: розраховано автором за даними Головного управління статистики у Львівській області [7].

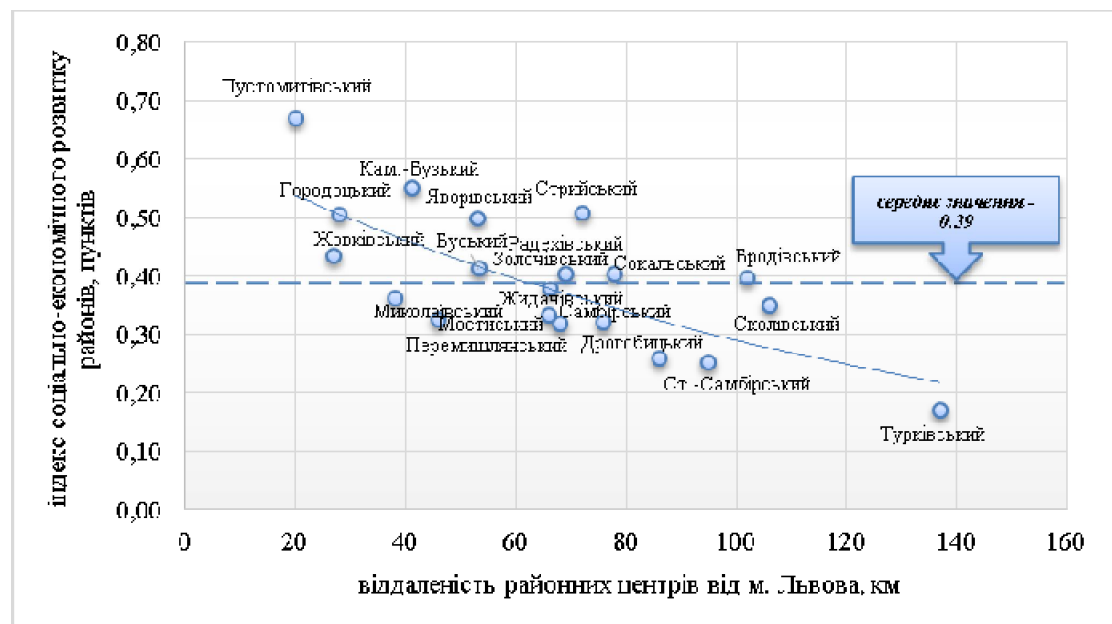
Враховуючи те, що в Україні, починаючи із 2014 р. триває реформа децентралізації, представлені результати розрахунків (рис. 1) свідчать про її недостатній вплив на соціально-економічне становище районів Львівської області. Відтак, драйверами розвитку в регіоні й надалі залишаються місцеві полюси росту, внутрішні потенційні та конкурентні переваги регіону. Зокрема, коефіцієнт кореляції між віддаленістю від м. Львова (як центру з

найвищим функціонально-ієрархічним статусом, а відповідно, і рівнем впливу) та соціально-економічним розвитком районів Львівської області складає -0,69 (рис. 2).

Рівень соціально-економічного розвитку районів Львівської області (рис. 2) характеризується високою варіативністю, набуваючи найвищого значення у Пустомитівському районі ($I_p = 0,67$), а найнижчого – у гірському Турківському районі ($I_p = 0,17$).

(а) 2014 рік

(б) 2019 рік

Рис. 2. Залежність індексу соціально-економічного розвитку районів Львівської області від їх віддаленості від м. Львова, 2014 р. (а) та 2019 р. (б)

Джерело: розраховано автором.

Вагомою перевагою Пустомитівського району є його економіко-географічне (прилеглисть до м. Львова; близькість до кордону з країнами – членами ЄС) та транспортно-географічне (тут проходить 2 паневропейські транспортні коридори; наявна розвинута транспортна мережа (автодороги,

залізниці); близькість до міжнародного аеропорту «Львів» імені Данила Галицького) розташування. Маючи добре розвинені транспортно-логістичну інфраструктуру та сектор інформаційно-комунікаційних технологій, район характеризується найбільшим в регіоні міграційним приростом

населення, найвищим обсягом капітальних інвестицій¹ на 1 жителя (у 2019 р. – 30,02 тис. грн), а з-поміж районів області – найвищими щільністю наявного населення (у 2019 р. – 127 осіб на 1 км²; +6 осіб на 1 км², порівняно із 2014 р.), обсягом прийнятого в експлуатацію житла на 1 тис. мешканців, зайнятстю, кількістю підприємств на 10 тис. мешканців, обсягом наданих послуг на 1 мешканця та ін.

Закономірно, що п'ятірку лідерів серед районів Львівської області за рівнем соціально-економічного розвитку формують райони, які входять до Львівської агломерації (окрім вище згаданого Пустомитівського району, Кам'янка-Бузький, Городоцький, Яворівський та Жовківський райони). Маючи добре розвинену транспортно-логістичну інфраструктуру в межах агломерації, зазначені райони характеризуються найтіснішими взаємозв'язками з «ядром» – м. Львовом.

Крім того, одним із лідерів у Львівській області за рівнем соціально-економічного розвитку є напівпериферійний Стрийський район ($I_p = 0,51$). Так, на тлі деякого затухання впливу м. Львова, вагому роль у розвитку району становлять наявні тут внутрішні потенційні та конкурентні переваги. По-перше, на території району розташований Стрийсько-Роздольський промисловий вузол – промислове утворення змішаного типу з розвитком галузей видобувної та обробної промисловостей. По-друге, названий район є лідером в області за обсягом середньомісячної заробітної плати (у 2019 р. – 11078 грн, що перевищує середній по області показник на 1807 грн); лідером з-поміж районів області (після Буського району) за обсягом залучених прямих іноземних інвестицій на 1 мешканця (у 2018 р. – 1219,6 дол. США, відповідний загальнообласний показник – 658,3 дол. США); займає третє місце за обсягом реалізованої промислової продукції у розрахунку на 1 мешканця, близько 88 % від загального обсягу якої реалізується ТзОВ «Leoni Wiring Systems UA GmbH» – одним із найбільших за обсягом капіталовкладень та рівнем виробництва підприємств з іноземними інвестиціями на території Львівської області (інвестиційний проект у галузі виробництва електричного устаткування для двигунів і транспортних засобів, обсяг інвестицій – понад 65 млн євро. Виготовлені на заводі кабельні мережі постачають на заводи, де комплектують автомобілі світових брендів «Опель», «Порше», «Фольксваген», «Ауді» та «Ламборіні»).

Разом з тим, на рівень соціально-економічного розвитку Стрийського району значний стимулюючий вплив чинить місцевий полюс росту – місто

¹ Найбільший обсяг капітальних інвестицій забезпечено такими видами економічної діяльності, як будівництво, промисловість, оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів, транспорт та складське господарство. Основним джерелом капітальних інвестицій упродовж 2014-2019 рр. були власні кошти підприємств [7].

обласного значення Стрий, який є лідером в області (після м. Львова) за обсягом роздрібного товарообороту, займає друге місце (поступаючись Пустомитівському району) за показником міграційного приросту, характеризується додатним сальдо зовнішньої торгівлі послугами.

Найнижчий рівень соціально-економічного розвитку зафіксовано у гірському Турківському районі ($I_p = 0,17$), що пов'язано:

по-перше, із складним географічним положенням (відповідно до Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» населеним пунктам району надано статус гірських. Крім того, з-поміж усіх районів Львівської області Турківський район є найбільш віддаленим від «ядра» (обласного центра) – понад 130 км);

по-друге, низьким рівнем соціально-економічного розвитку сусідніх районів (зокрема, у Старосамбірському районі $I_p = 0,25$);

по-третє, відсутністю впливового локального полюсу росту, який забезпечував би сприйняття імпульсів розвитку, генерованих м. Львовом чи іншими обласними центрами (віддаленість від м. Ужгород становить 118 км, м. Івано-Франківськ – 216 км), а також найближчими контрольно-пропускними пунктами (віддаленість від пункту пропуску Вишне – Немецьке на кордоні зі Словаччиною становить 118 км, пункту пропуску Медика на кордоні з Польщею – 123 км) [8].

Низьким рівнем розвитку характеризуються й інші гірські райони Львівської області – Сколівський ($I_p = 0,35$), Дрогобицький ($I_p = 0,26$) та Старосамбірський ($I_p = 0,25$) райони. Спільними проблеми гірських територій є недостатній розвиток бізнесу, низька інвестиційна привабливість², неналежна транспортна і дорожня інфраструктура³, структурні проблеми на ринку праці, екологічні проблеми.

Географічні особливості гірських територій позначаються і на показниках забезпеченості соціальною інфраструктурою. Так, рівень охоплення дітей дошкільною освітою у гірських районах є найнижчим з-поміж адміністративних одиниць Львівської області (у 2019 р. в Старосамбірському районі – 34,6 %, Самбірському районі – 34 %, а у Турківському – лише 21 %; середній показник в області – 55 %). У зв'язку із високою кількістю малокомплектних шкіл на зазначених територіях, середня наповнюваність класів у школах залишається нижче нормативного показника (15 учнів у класі) та набагато нижчою за середній показник в області

² Наприклад, упродовж 2014-2018 рр. Турківський район характеризувався найменшими з-поміж адміністративних одиниць Львівської області обсягами залучення прямих іноземних інвестицій (на 1 мешканця у 2014 р. – 1,05 дол. США, а у 2018 р. – 0,99 дол. США).

³ У 2017 р. із загального обсягу програмних видатків місцевого бюджету Турківського району 27 % коштів було спрямовано на розвиток доріг, що в умовах гірської місцевості є головним фактором інвестиційного розвитку.

(21 учень у класі). Потребує оптимізації і мережа ліжкового фонду у лікарнях. Так, при нормативному значенні 37,5 ліжок на 10 тис. населення, в Турківському районі цей показник залишається найвищим в регіоні і складає 58,1 [9].

Не зважаючи на те, що м. Львів є найбільшим транспортним вузлом Західного регіону України, для Львівщини властива проблема низької транспортної

доступності окремих територій. Найгострішою ця проблема є для гірських сіл Львівщини, які не мають залізничного сполучення. Залізничні шляхи утворюють основну мережу, від якої відгалужуються інші транспортні шляхи, які є менш розвинутими. Найчіткіше така ситуація спостерігається у Старосамбірському районі, де понад 20 сіл поза лініями залізничної колії є важкодоступними [10].

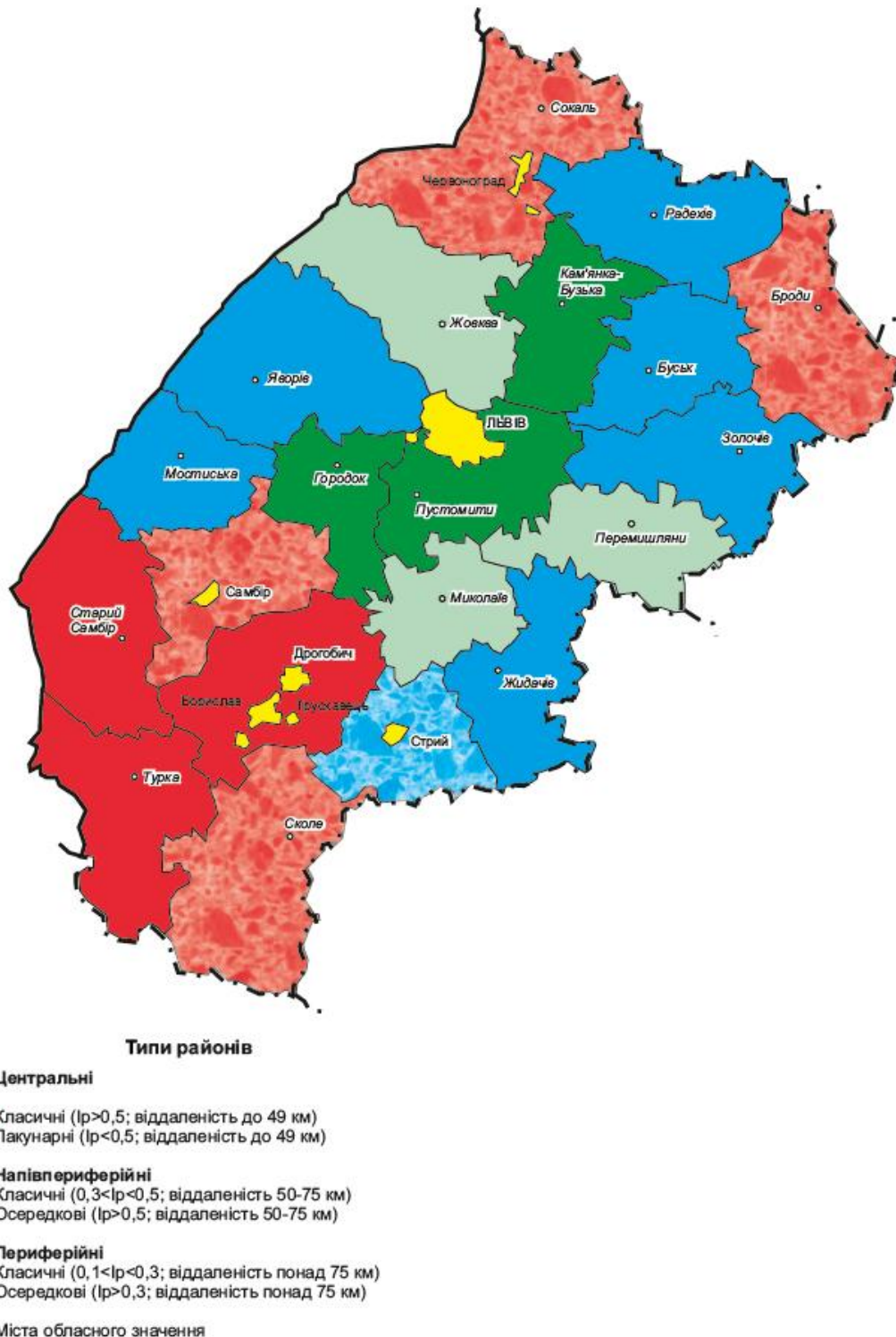

Рис. 3. Типізація районів Львівської області за рівнем соціально-економічного розвитку та віддаленістю від м. Львова

Джерело: складено автором.

Найгірша транспортна доступність спостерігається у Турківському та Сколівському районах, а також у гірській частині Дрогобицького району не має залізничного сполучення, що утруднює доступ для сільського населення як до місць праці, так і до отримання соціальних та адміністративних послуг [10].

Тому, пріоритетом місцевої та регіональної влади має стати здійснення заходів з підвищення конкурентоспроможності економіки гірських територій, переходу до моделі їх інтенсивного розвитку. Зокрема, активізації соціально-економічного розвитку периферії і, насамперед, гірських її районів, може сприяти формування тут нових промислових центрів навколо міст Турка та Сколе, що передбачено Стратегією розвитку Львівської області на період 2021-2027 рр.

Здійснені вище розрахунки дають можливість виділити певні територіальні закономірності між соціально-економічним розвитком районів області та їх віддаленістю від обласного центра, тобто здійснити типізацію (групування) районів з виділенням їх центрального, напівпериферійного та периферійного типів (рис. 3).

До центрального типу належать райони, які розташовані в безпосередній близькості від «ядра» (районні центри віддалені не більше, ніж на 50 км від обласного центра), а їх індекс соціально-економічного розвитку знаходиться у межах $0,5 < I_p < 0,7$. Напівпериферійні райони дещо віддаленіші від «ядра», порівняно з центральними (50-75 км). Результати дослідження засвідчили, що їх I_p перебуває в діапазоні 0,3-0,5. Периферійні райони найбільш віддалені від обласного центра та мають $I_p < 0,3$.

Разом з тим, було виявлено певні невідповідності між віддаленістю районів області від обласного центра та рівнем їх соціально-економічного розвитку, що зумовило необхідність виділення, крім основних типів, їх підтипів. Зокрема, з-поміж центральних районів виділяється група адміністративних одиниць, рівень соціально-економічного розвитку яких є дещо нижчим, незважаючи на територіальну близькість цих районів до обласного центра. Це Жовківський, Перемишлянський та Миколаївський райони. Їх віднесемо до центральних районів лакунарного підтипу.

Стрийський район, незважаючи на його напівпериферійне розташування щодо м. Львова, характеризується вищим рівнем соціально-економічного розвитку, ніж інші напівпериферійні райони. Тобто названа адміністративна одиниця набуває ознак центральності поза впливом обласного центра та фактично є осередком соціально-економічної активності у напівпериферії.

Не однорідними є й периферійні райони Львівської області. Так, Сколівський, Самбірський, Сокальський та Бродівський райони фактично набувають ознак напівпериферійності, адже характеризуються дещо вищим рівнем розвитку, порівняно з іншими периферійними адміністративними одиницями. Тому класифікуємо їх як півпериферійні райони осередкового підтипу.

Отже, вплив обласного центра – м. Львова на соціально-економічний розвиток адміністративних районів Львівської області має відцентрово-зональний характер, адже інтенсивність цього впливу знижується у міру зростання віддаленості районних центрів від «ядра». Разом з тим, рівень соціально-економічного розвитку районів є похідним, з одного боку, від потужності генерованих обласним центром імпульсів розвитку, а з іншого – визначається наявним локальним економічним потенціалом і здатністю до абсорбції впливів «ядра» та інших місцевих полюсів росту (наприклад, міст обласного значення) [8].

Проведене нами дослідження дозволяє зробити низку **висновків**:

1) рівень соціально-економічного розвитку районів Львівської області характеризується високою варіативністю, набуваючи найвищих значень у районах, які входять до Львівської агломерації (Пустомитівський, Кам'янка-Бузький, Городоцький, Яворівський та Жовківський райони). Крім того, одним із лідерів у регіоні за рівнем соціально-економічного розвитку є напівпериферійний Стрийський район ($I_p = 0,51$), де, на тлі деякого затухання впливу м. Львова, драйвером розвитку виступають наявні тут внутрішні потенційні та конкурентні переваги (Стрийсько-Роздольський промисловий вузол, місто обласного значення Стрий тощо). Найнижчий рівень соціально-економічного розвитку зафіксовано у периферійних, зокрема гірських районах області – Сколівському, Дрогобицькому, Старосамбірському та Турківському, що спричинено складними структурними проблемами (зокрема у сфері економічного розвитку (ускладнені умови господарювання в гірській місцевості, звужена секторально-галузева структура економіки), ринку праці, соціального забезпечення населення, природокористування), низьким розвитком транспортної та інженерної інфраструктури, зумовленими, насамперед, географічними особливостями зазначених територій;

2) висока варіативність індексу соціально-економічного розвитку районів регіону (від 0,67 пунктів у Пустомитівському районі, до 0,17 пунктів – у Турківському районі) зумовлена специфікою господарського розвитку регіону, де поряд із традиційними промисловими, аграрними та промислово-аграрними адміністративними одиницями функціонують нові промислові, агломераційні, гірські та прикордонні території;

3) невідповідності між віддаленістю від м. Львова та індексом соціально-економічного розвитку адміністративних районів Львівської області (як от центральний Перемишлянський чи напівпериферійний Стрийський райони) об'єктивно пояснюються, з одного боку – наявністю/відсутністю внутрішніх конкурентних переваг окремих районів, а з іншого – їх залежністю від стимулюючої ролі та впливу інших місцевих полюсів росту.

4 Список використаних джерел

1. Метрополійні функції великих міст України: потенціал розвитку та перспективи реалізації: монографія / Мельник М., Щеглюк С., Кушнірецька О. та ін. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України», 2016. 552 с.

2. Дейч М. Аналіз соціально-економічного стану регіонів України: доходи, депривація та соціальна підтримка. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 1(59). С. 25-32.

3. Іванова Н. Диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. Вип. 6. С. 29-32.

4. Мельник М., Лещух І., Яремчук Р. Ефективність адміністративно-фінансової децентралізації в регіоні: інвестиційний вимір. *Фінанси України*. 2019. № 3. С. 103-117.

5. Цимбалюк І. Оцінка інклюзивного розвитку регіонів України. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. № 4. С. 157-165.

6. Підрушній Г., Денисенко О. Київ та прилегла територія в системі центр-периферійної взаємодії. *Український географічний журнал*. 2013. № 1. С. 27-34.

7. Офіційний сайт Головного управління статистики у Львівській області. URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua>

8. Метрополізаційні процеси в регіоні: концептуальні підходи та прикладні аспекти просторового аналізу: науково-аналітична доповідь / Мельник М., Щеглюк С., Кушнірецька О. та ін. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2014. 65 с.

9. Мельник М., Лещух І., Синютка О. Вплив регіональної метрополії на структуру простору: центр-периферійний вимір. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2013. Вип. 2. С. 46-60.

10. Стратегія розвитку гірських територій Львівської області на 2018-2022 роки. URL: <http://sts-rrada.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Strategiya-rozvytku-girs%27kyh-terytoriy-1.pdf>

4 References

1. Melnyk, M., Shchegliuk, S., Kushniritska, O. et al. (2016). Metropoliyini funktsiyi velykykh mist Ukrainy: potentsial rozvytku ta perspektyvy realizatsiyi [Metropolis functions of large cities of Ukraine: potential of development and prospects of realization]. Lviv: E. Dolny Institute of Regional Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukr.].

2. Deich, M. (2020). Analiz sotsialno-ekonomichnoho stanu rehioniv Ukrainy: dokhody, depryvatsiya ta sotsialna pidtrymka [Analysis of the socio-economic condition of the regions of Ukraine: income, deprivation and social support]. *Ekonomichnyy visnyk Donbasu*, 1(59), 25-32 [in Ukr.].

3. Ivanova, N. (2017). Dysproportsiyi sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv [Disproportions of socio-economic development of regions]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, (6), 29-32 [in Ukr.].

4. Melnyk, M., Leshchukh, I., Yaremchuk, R. (2019). Efektyvnist administrativno-finansovoyi detsentralizatsiyi v rehioni: investytsiynny vymir [The effectiveness of administrative and financial decentralization in the region: the investment dimension]. *Finansy Ukrainy*, (3), 103-117 [in Ukr.].

5. Tsybalyuk, I. (2019). Otsinka inklyuzyvnoho rozvytku rehioniv Ukrainy [Assessment of inclusive development of the regions of Ukraine]. *Ekonomichnyy chasopys Shkhidnoyevropeyskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, (4), 157-165 [in Ukr.].

6. Pidgrushny, G., Denysenko, O. (2013). Kyiv ta prylehla terytoriya v systemi tsentro-peryferiynoyi vzayemodiyi [Kyiv and the adjacent territory in the system of central-peripheral interaction]. *Ukrayinskyy heohrafichnyy zhurnal*, (1), 27-34 [in Ukr.].

7. Official site of the Main Department of Statistics in Lviv region. Retrieved from <https://www.lv.ukrstat.gov.ua> [in Ukr.].

8. Melnik, M. I. (ed.) (2014). Metropolizatsiynni protsesy v rehioni: kontseptualni pidkhody ta prykladni aspekty prostорового analizu: naukovo-analitychna dopovid [Metropolization processes in the region: conceptual approaches and applied aspects of spatial analysis: scientific-analytical report]. Lviv: Institute of Regional Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukr.].

9. Melnyk, M., Leshchukh, I., Syniutka, O. (2013). Vplyv rehionalnoyi metropoliyi na strukturyzatsiyu prostoru: tsentro-peryferiynny vymir [Influence of the regional metropolis on the structuring of space: central-peripheral dimension]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, (2), 46-60 [in Ukr.].

10. Stratehiya rozvytku hirs'kykh terytoriy Lvivskoyi oblasti na 2018-2022 roky [Strategy for the development of mountain areas of Lviv region for 2018-2022]. Retrieved from <http://sts-rrada.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Strategiya-rozvytku-girs%27kyh-terytoriy-1.pdf> [in Ukr.].